

Asiantuntijalausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä alkoholilain kokonaisuudistukseksi (HE 100/2017 vp)

Lakiehdotuksen vaikutukset alkoholin tarjontaan ja alkoholin käyttömääriin

Lakiehdotuksen 1§:n mukaan lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta tarkoituksena haittojen ehkäiseminen. Esityksen perusteluista käy kuitenkin ilmi, että joiltakin osin lakiehdotus voi johtaa kulutuksen ja haittojen lisääntymiseen. Haitat kohdistuisivat monella tapaan lapsiin ja nuoriin.

Lain 17 §:ssä ehdotetaan entistä väkevämpien – 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien – tuomista kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin ja anniskelupaikat saisivat oikeuden näiden juomien vähittäismyyntiin. Muutos olisi myös se, että näiden juomien valmistustapa saisi olla muukin kuin käyminen, joten niin sanot limuviinat tulisivat mukaan valikoimaan. Tämä lisäisi alkoholin kokonaistarjontaa. Alkoholin tarjonta lisääntyisi myös, jos anniskeluaika pitenisi kello neljään aamulla. Vaikutukset kohdistuisivat erityisesti nuoriin aikuisiin, jotka voivat laillisesti hankkia alkoholia vähittäismyyntistä tai anniskelupaikoista. Vaikutukset ulottuisivat myös ala-ikäisiin, jotka eivät laillisesti voi hankkia alkoholia, koska käytännössä alkoholin välitystä heille ei kokonaan pystytä estämään. Hallituksen esityksen perusteluosassa 4.3. ”Muut yhteiskunnallisen vaikutukset” pidetään mahdollisena lasten ja nuortenalkoholinkäytön alenevan trendin pysähtymistä. Lisäksi oletetaan humalasta aiheutuvien ongelmien lisääntyvän varsinkin viikonloppuisin ja pyhäpäivinä. Ongelmista kärsisivät käyttäjien lisäksi lähipiiri ja perhe.

Lakiehdotuksen vaikutukset lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloihin

Valtio suojelee nuorten kasvu- ja elinoloja lainsäädännöllä. Vuoden 2017 alussa voimaan tulleen nuorisolain (1285/2016) yhtenä tavoitteena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja, lähtökohtana muun muassa terveet elämäntavat. Samoin oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi useissa muissa laeissa, kuten lastensuojelulaissa (417/2007) lähdetään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Samaan päämäärään tähtää pääministeri Sipilän hallituksen strateginen ohjelma Ratkaisujen Suomi (Hallituksen julkaisusarja 10/2015): osassa 6 painotetaan ennaltaehkäisyä; hyvinvointi ja terveys nostetaan hallituksen tavoitteiksi terveyden edistäminen ja varhainen tuki sekä lasten ja perheiden hyvinvointi.

Nuorten alkoholinkäytön lisääntyminen olisi ristiriidassa edellä mainittujen lakien ja hallituksen strategisten päämäärien kannalta, mikäli tavoitteena on lasten ja nuorten elinolojen ja terveyden edistäminen. Näin ollen alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksessa tulisi pyrkiä ratkaisuihin, jotka vähentävät

alkoholihaittoja myös lasten ja nuorten osalta. Tästä näkökulmasta entistä väkevämpien alkoholijuomien saatavuuden lisääminen tuo lisäriskejä. Alkoholien käytön kynnyksen lasku aiheuttaa ongelmia entistä useammille nuorille, erityisesti humalahakuisesti alkoholia käyttäville. Alkoholilain kokonaisuudistuksessa ei tule lähteä alkoholien saatavuuden lisäämisestä, mikäli halutaan alkoholien nuorille aiheutuvien haittojen vähenevän.

Huomiota tulisi kiinnittää myös nuorten aikuisten, yli 18 – vuotiaiden alkoholinkäyttöön. Tavoitteena tulisi olla alkoholien käytön haittojen ehkäisemiseen tässä ikäryhmässä. Yksi mahdollisuus voisi olla hyvin toimiva anniskelujärjestelmä. Tällöinkin olisi pyrittävä humalahakuisen juomisen vähentämiseen.

Hallituksen esityksessä käydään läpi myös alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoisia ja täydentäviä keinoja. Näitä ovat verotuspolitiikka, yleinen yhteiskunta-, terveys- ja sosiaalipolitiikka sekä laaja eri toimijoiden yhteistyö. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala kuuluu näiden täydentävien ja vaihtoehtoisten keinojen kenttään. Esimerkiksi nuorille suunnattu tiedotus- ja valistus, päihdeettömät ajanviihteet ja harrastukset, yhteistyö järjestöjen ja muiden yhteisöjen kanssa sekä päihdealan koulutus ovat merkittäviä tekijöitä haittoja vähentävän alkoholipolitiikan toteuttamisessa.